

ПРОГРАМ
МЕРА ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ
ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И
ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА
ПОДРУЧЈЕ ТЕРИТОРИЈЕ ГРАДА ЧАЧКА ЗА
2017. ГОДИНУ

1.1 АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1.1.1 Географске и административне карактеристике

Град Чачак се налази у средишњем делу централне Србије, у Моравичком округу, између општина Горњи Милановац на северу, Пожеге на западу, Лучана на југозападу, града Краљева и општине Кнић на истоку. Територија града Чачка захвата географски простор од 20° 7' 15'' до 20° 38' 30'' источне географске дужине и од 43°44' до 44° 00' 30'' северне географске ширине. Смештена је највећим делом у западном Поморављу, које чини спону између Шумадије на северу и унутрашњих Динарида на југу.

Град има повољан саобраћајно-географски положај где се укрштају саобраћајнице које повезују западно Поморавље са западном Србијом и великим Поморављем и саобраћајница која од Београда преко Чачка, Пожеге, Ужица и Златибора повезује овај геопро-стор са црногорским приморјем. Територијом града пролази пруга Пожега-Сталаћ која спаја важне железничке правце: Београд-Софија и Београд-

Бар. Територија града Чачка заузима површину од 636 км², од чега је пољопривредно земљиште 44.060 ха. У граду се налази 58 насељених места. Просечна густина насељености територије града Чачка је 180 ст/км. Густина насељености опада у свим сеоским насељима, а условљена је демографским и економским чиниоцима.

1.1.2. Природни услови и животна средина

Карактеристике рељефа; Територија града Чачка захвата географски простор од 204 до 985 метара надморске висине и може се поделити на:

1. Чачанску котлину са надморском висином од 200 до 300 метара и она представља морфолошку целину:

2. Брежуљкасто - брдски предео са надморском висином од 300 до 500 метара;

3. Планински предео од 500 до 985 метара.

Чачанска котлина у морфолошком смислу представља тектонску потолину формирану у олигоцену спуштањем два уздужна раседа. Брежуљкасто – брдски део се простире око котлине. Територија града оивичена је планинским пределом . Са јужне стране је планински венац Јелице а на западу се налазе планине Овчар и Каблар. Смештена је највећим делом у западном Поморављу, које чини спону између Шумадије на северу и унутрашњих Динарида на југу.

Педолошке карактеристике; Педолошки састав земљишта на територији града Чачка је разноврстан, јер се на краћем растојању налази читав мозаик типова земљишта, које је настало под утицајем рељефа, климе, биљног и животињског света.

Алувијална земљишта, илоласти алувијум и песковити алувијум заступљена су у равничарском делу у чачанској котлини поред Западне Мораве, доњег тока Каменице и поред Бресничке реке. Илоласти алувијум је распрострањен на простору који представља најплоднији део Чачанске котлине. Песковити алувијум захвата део равничарских терена уз Западну Мораву, почев од Трбушана до Горичана. Смонице се образују у депресијама и на акумулативним тересима бивших језера где је

вршено таложје финих састојака. То су брежуљкасти терени обода чачанске котлине. Параподзол - псеудоглеј је образован на зарављеним и благо таласастим облицима рељефа на надморској висини до 400 m.

Гајњача је заступљена у пределу Вранића изнад појаса смонице. Гајњача плитка је заступљена у делу Жежевице и Липнице. Сироземи су генетски неразвијена земљишта. Заступљена су у брдско-планинском пределу општине. Скелетна земљишта су у пределу Каменице, Црне стене и Грујиних ливада на планини Јелици. Ова земљишта су у процесу деградације, јер распадањем подлоге ствара се велики садржај скелета, а врло мали проценат хумуса, па се могу користити за гајење воћа и винове лозе.

Климатске карактеристике; У климатском погледу територија града Чачка се може поделити у две јасно изражене целине. Простори до 700 m надморске висине имају умерено континенталну климу а изнад ове надморске висине је субпланинска клима. Средња годишња температура је 10,47 °C. Најхладнији месец је јануар са средњом температуром ваздуха 1,2 °C. Најтоплији месец је јул са средњом температуром ваздуха 21 °C. Годишња амплитуда 22,2 °C. Средња вегетациона температура је 16 °C, што је изразито повољно за развој пољопривреде. Територија града Чачка није изложена јаким ветровима. Ветрови долазе са севера и североистока, ређе са запада јер је окружена планинама. Најчешћи ветар је северозападни, а најређи североисточни. Најветровитији је месец март. Влажност ваздуха је умерена, и средња годишња вредност је 80,7%, најнижа је за август 70,5%, а у децембру је највиша и достиже вредност 91,4%. Облачност на подручју Чачка има просечну вредност 6,0 десетина неба на годишњем нивоу са минимумом за август 4,1 а максимумом за децембар 7,9 десетина неба. Средња годишња количина падавина износи 669 mm воденог талога. Најкишовити месец је мај са просечном количином падавина од 88.6 mm воденог талога.

Хидрографске карактеристике Чачка су следеће:

Подземне воде се на територији града Чачка јављају најчешће на додиру стена различите старости, поред Западне Мораве су на дубини 2-5m а на подручјима изнад 300 m надморске висине и до 30 метара до које дубине су копани бунари. Од термо-минералних извора на триторији града Чачка познате су Овчар Бања, Бања Горња Тречпа и Слатинска Бања. Од речних токова су доминантне транзитне воде: Западна Морава са средњим годишњим протоком 98m³/s, Каменица са средњим годишњим протоком 1,5m³/s,

Чемерница и Дичина. Од водних токова присутно је и 24km примарног вештачког канала за наводњавање. На реци Западној Морави изграђене су четири бране и формирана вештачка језера: Овчарско-кабларско језеро, језеро Међувршје, језеро Парменац и језеро у Спортско рекреационом центру Младост (градска плажа).

Биодиверзитет; Проучавање биолошке разноврсности појединачних региона представља полазну основу његовог очувања, заштите и рационалног коришћења. Процену стања разноврсности биљних и животињских врста тешко је извршити јер не постоје одговарајући подаци. Међутим, иако представља фабрику природе од непроцењивог значаја за опстанак човека, биодиверзитет је данас изложен негативним, антропогено условљеним променама. Биолошки ресурси су до сада углавном једносмерно искоришћавани, па су данас многе генетске комбинације неповратно изгубљене, врсте ишчезле а одређени екосистеми остали без могућности обнове. Главне опасности и проблеми заштите животињских врста огледају се у деградацији или уништавању станишта на делу подручја у близини насеља (каменоломи, мрежа путева и др.) лов, криволов, примена пестицида, одлагање отпада и стварање дивљих депонија и друго. Преко 60% површине се користи за разне пољопривредне активности тако да је флора и фауна условљена гајеним културама и животињама. Слободна површина је 158 км² и то су углавном континенталне листопадне шуме са пропланцима са добром травнатом покривеношћу. Од шумског дрвећа преовлађују: храст, граб, буква, јасен, јасика, липа, топола итд. Четинари су унети на обронке Овчара, Каблара, и Јељена вештачким пошумљавањем. Град Чачак располаже са 9.907 хектара приватних шума које су изданацке очуване шуме и 4.918,23 хектара шума у државном власништву, од тога 153,20 хектара су високе шуме (100% букова шума), 3.226,97 хектара су изданацке шуме лишћари (55% букова шума и 45% мешовита храстова шума), 958,32 хектара вештачки подсађене шуме (четинари - црни бор) и 597,74 хектара шикаре и шибљаци (девастиране шуме лошег квалитета). Шикаре и шибљаци захватају 13% укупне шумске површине у државној својини. Годишња експлоатација је просечно 7.867 метара кубних дрвне запремине, а по просечној вредности од 1.800,00 динара за кубни метар, што значи да годишња вредност посечене дрвне запремине износи 14.160.000,00 динара. Пожар у 2012. години у селима Горња Горевница и Милићевци захватио је шумску површину од 670 хектара и то 421 хектар шуме у државној својини и 249 хектара приватног шумског земљишта. Санацијом

пожаришта у току, 2012. и 2013. године пошумљено је 116 хектара пожаришта садницама црног и белог бора. У плану је да се до 2017. године изврши целокупно пошумљавање пожаром захваћене површине. Пошумљавање у приватном поседу се врши годишње просечно на око 5 хектара и пошумљавају се голети и пашњаци.

Осим изразите фрагментације животних станишта изазване пољопривредним активностима, шуме и други екосистеми су додатно фрагментирани густом саобраћајном инфраструктуром и другим видовима експлоатације и утицаја. Од високе дивљачи заступљена је срна и дивља свиња а најмасовнији ниски сисари су: зец, лисица, твор, јазавац итд. Изразито је развијена херпето-фауна поготово у кршевитом делу Овчарско кабларске клисуре. Ова клисура се такође сматра орнитолошким парком.

СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ У РУРАЛНИМ ПОДРУЧЈИМА

1.1.3. Демографске карактеристике и трендови

Према резултатима пописа из 2011. године на територији града Чачка од укупно 115.337 становника, има 55.995 становника мушког пола и 59.342 становника женског пола.

У поређењу са подацима из пописа из 2002. године број становника на територији града Чачка је смањен и то већим делом у сеоским насељима, те су демографски трендови посебно у руралним подручјима све неповољнији. Територија града Чачка захвата простор од 636 км². Становништво је распоређено у 58 насеља. Густина насељености опада у свим сеоским насељима изузев приградским, а варијације међу њима условљене су природно – географским, демографским и економским чиниоцима. Разлике у броју и кретању становништва условиле су већу концентracију становништва у граду, а мању концентracију становништва у сеоском подручју. У посматраном периоду од 2002. године до 2011. године постоји тенденција опадања природног прираштаја становника, што је такође више изражено у сеоској средини. Биолошка репродукција становништва на сеоском подручју дошла је у фазу опадања због одласка младих у град, због чега је сеоско подручје захватила депопулација. Процес депопулације на територији града Чачка јавља се као резултат природног прираштаја, иселјавања млађег становништва (посебно са сеоског подручја) и високог индекса старења на сеоском подручју. Према подацима из последњег пописа становништва на подручју града Чачка број становника у руралним подручјима је 42.006 или 36,50% у укупном становништву.

Миграциона кретања, нарочито после 1945. године, била су јако изражена, а насељавање територије града Чачка је вршено становништвом из пасивних крајева и даље околине. Према подацима из пописа становништва, до 1991. године усељавање је вршено трајно, уз варирање броја усељених становника. У структури усељених лица доминантну улогу имале су жене чије је усељавање уследило због запослења или удаје, што је имало за последицу смањен број бракова на сеоском подручју. Од 1991. године због познатих друштвено политичких промена повећава се број усељених лица било да се задржавају привремено или трајно.

Старосна структура становништва града Чачка, по наведеним старосним групама у 2002. и 2011. години дата је у табели 1.

Табела 1. Старосна структура становништва ЈЛС-Града Чачка

Године	2002	%	2011	%
0-19	25.832	22,07	22.477	19,49
20-39	30.456	26,01	29.913	25,94
40-59	33.556	28,66	34.141	29,60
60 и више	26.657	22,77	28.806	24,97
непознато	571	0,49	-	-
Укупно:	117072	100,00	115337	100,00

Од 2002. године до 2011. године, број становника на територији града Чачка се смањио за 1735 становника. Једна од кључних демографских карактеристика града Чачка је и све неповољнија старосна структура. Промена старосне структуре у периоду 2002-2011. године, указују на наставак процеса пада учешћа младих, уз истовремено повећање удела старих лица.

Образовна структура становништва може се сагледати кроз два основна показатеља садржана у писмености и школској спреми. Према попису из 2002. године, за становништво старо 15 и више година, од укупно 99.333 становника без школске спреме је 4.116 становника, непотпуно основно образовање има 14.488 становника, основно образовање има 22.856 становника, средње образовање има 4.6547 становника, више образовање 4.448 становника, високо образовање има 5.908 становника и непозната је образовна структура за 970 становника. Према попису из 2011. године, за становништво старо 15 и више година, од укупно 99.132 становника без школске спреме је 1.829 становника, непотпуно основно образовање има 9.609 становника, основно образовање има 19.143 становника, средње образовање има 53.543 становника, више образовање 5.437 становника, високо образовање има 9.386 становника и непозната је образовна

структура за 185 становника. Ако се направил поређење са подацима из последња два пописа становништва може се закључити да се смањује број неписмених лица, чему је допринело обавезно основно образовање. У образовној структури најзаступљенија су лица са средњом стручном спремом. Раст удела лица са завршеним средњошколским образовањем одвијао се на рачун смањења удела учешћа лица са нижим образовањем. Међутим сеоско становништво се одликује скромним знањем што је један од фактора ниског предузетничког потенцијала руралних становника.

Последњих деценија на територији града Чачка, као и већини општина у Србији, присутно је смањење броја пољопривредног становништва. Томе су допринеле промене у структури делатности на подручју општине. Повећање броја запослених у секундарним делатностима извршено је преливањем радне снаге из примарних делатности, што се негативно одразило на рурални простор. Исељавање младог - радно способног становништва из сеоских насеља довело је до неповољне старосне структуре укупног пољопривредног становништва и старења снаге у пољопривреди.

1.1.4. Диверзификација руралне економије

Стање руралне економије могуће је посматрати на основу посматрања различитих аспеката тржишта рада и прихода сеоских домаћинстава. Кретање основних индикатора тржишта рада (стопе незапослености, запослености и активности) показује да посматрано на републичком нивоу нема значајнијих разлика током последње деценије на релацији урбано, односно рурално. Рурална популација радног узраста има више стопе активности и запослености, јер руралне средине пружају већу могућност запошљавања од ниже образованих лица.

Структура запослености сеоског становништва по секторима динамично се мењала током последњих година. Запосленост у пољопривреди има и даље високо место у поређењу са другим секторима и креће се у интервалу 43-50%. Тек сваки четврти односно пети становник сеоских насеља ради у индустрији, и све их је мање. С друге стране, сеоско становништво све је више запослено у терцијарном сектору где постоји већа стабилност у делатностима овог сектора, али где постоји и раст запослених (сектор јавне администрације, образовања и комуналних услуга).

Приходи сеоских домаћинстава највећим делом (35-42%) потичу од прихода из радног односа (редовног и додатног), а одмах потом следи учешће пензија (око 30% у 2012. години).

Из тога се може извести закључак да су приходи који се остварују од пољопривреде ниски у односу на зараде из других сектора, што је јасан индикатор ниске продуктивности сектора. Приходи сеоских домаћинстава у великој мери потичу из радног односа и учешћа пензија.

Родне неједнакости у домену економске партиципације су веома изражене међу руралном популацијом. Међу женама је мање учешће активних лица, мање запослених и мање оних које раде ван пољопривреде, него међу мушкарцима. Поред жена, млади на селу се такође суочавају са великим ризицима од искључености са тржишта рада. Важан приоритет за рурални развој јесте обнова и развој руралне инфраструктуре (путеви, водоснабдевање, канализација, електрична енергија, информационе и телекомуникационе услуге итд.).

Пољопривреда као примарна делатност није у довољној мери успела да искористи постојеће привредне потенцијале за организацију производње. Природне услове нису увек пратили одређени друштвено економски чиниоци, а пре свега сигурност у пласману готових производа. Стварање стимулативног амбијента од стране државе за развој малих и средњих предузећа и предузетништва у руралним подручјима доприноси диверзификацији руралне економије и задржавању младих људи на селу у пољопривреди и непољопривредним занимањима.

Програми које је могуће реализовати у руралним подручјима треба да подстичу младе људе да живе и раде на сеоском подручју ради чега је потребно створити стимулативни амбијент за развој малих и средњих предузећа и предузетништва у руралним подручјима (пореске олакшице, субвенције, кредити под повољним условима и друго). Поред конвенционалне пољопривреде, снажан допринос развоју руралних подручја може дати органска пољопривреда, те је потребно у наредном периоду стварањем стимулативног амбијента инвестирати у ову област и подстицати производњу специфичних производа и генетски немодификованих производа. Обезбеђивању алтернативних извора прихода за сеоска домаћинства, диверзификацији руралне економије, смањењу незапослености, оживљавању и развоју села доприноси и развој руралног туризма.

Развој руралног туризма је један од економских, друштвених и еколошких приоритета за руралну област подручја града Чачка. Рурални туризам је на подручју града Чачка тек почео да се развија иако постоје завидни туристички потенцијали као што су: природно, културно-историјско наслеђе, гастрономија, манифестације, гостољубивост становништва и сл. Сеоски туризам интегрише туризам, пољопривреду и друге секторе привреде

те је неопходно улагање у руралну и туристичку инфраструктуру, изградњу смештајних капацитета, спровођење едукације кадрова у руралном туризму, промовисање сеоског туризма, организовање манифестација, уз продају специфичних производа конкретног подручја (храна, пиће, сувенири итд.), прилагођавање туристичке понуде захтевима савремених туриста, подстицање жена које живе у руралним подручјима да се активније укључе у рурални туризам (стари занати и ручна радиност). Туризам је један од стратешких праваца развоја града Чачка. Подручје града Чачка са Овчарско-Кабларском клисуром и бањама Горња Трепча, Овчар Бања и Слатинска Бања, богато је природним лепотама сеоског подручја и споменичким наслеђем. Туристичка понуда Чачанског краја је хетерогена захваљујући различитим видовима туризма који су развијени на овом подручју. Заступљени су здравствени, верски, транзитни и ловни туризам. Археолошке туристичке вредности потичу из праисторијског и римског доба: Илирске кнежевске хумке у Атеници, Римске терме у Чачку, Градина на планини Јелици, средњовековни споменици на територији града Чачка итд. На сеоском подручју традиционално се организују културно-забавне манифестације. Сабор фурулаша Србије у Прислоници, који се одржава од 1988. године. Манифестација има за циљ неговање изворне народне културе, обичаја и музичке традиције које су у новије време употпуњене и осмишљеним садржајима из народне радиности, а своје радове излажу плетиле, везиле, ткаље и домаћице. “Купусијада” у Мрчајевцима је манифестација припремања купуса у земљаном лонцу обogaњена културно - уметничким садржајима и излагање ручних радова, пољопривредних производа и опреме. “Плодови Западног поморавља” у Заблаћу је такође постала традици-онална манифестација којом се приступило организовању привредне изложбе, пољо-привредне берзе, такмичењу у припремању јела, а што је пропраћено и културно-уметничким програмом. Постало је традиционално и окупљање у Миоковцима на мани-фестацији “Дани миоковачке кајсије”, а поред наведених, одржавају се и „Шумадијска краљица“ у Горњој Трепчи, „Ивандањски котлић“ у Доњој Трепчи и “Пасуљијада“ у Љубићу. Кроз туристичку понуду и поменуте манифестације тежи се и афирмацији старих заната.

1.1.5. Рурална инфраструктура

Водоснабдевање руралних области града Чачка, обавља се преко ЈКП „Водовод“ и ЈКП „Моравац“. Укупна дужина мреже водоснабдевања преко ЈКП „Водовод“ је 418,5 км а у руралном делу је око

200 км и на њој се налази 4.375 прикључака. Укупна дужина мреже водоснабдевања преко ЈКП “Моравац“ је око 280 км, и на њој се налази 2.637 прикључака.

Поштански саобраћај; Од 15 јединица поштанске мреже 9 се налази у насељима која припадају руралном подручју и не планира се отварање нових корпоративних пошта.

Број становника који се опслужују сваког радног дана је 21.809, број становника који се опслужују најмање два пута недељно је 32.567, а број сеоског становништва које се опслужују најмање једном недељно је 11.013.

Мобилна телефонија и интернет; Услуге мобилне телефоније и мобилног интернета пружају три компаније: „Телеком“ Србија, „ВИП“ и „Теленор“. Када је у питању „Телеком“, на руралном подручју града Чачка изграђени су, планирани или је градња у току ИПАН и МИПАН уређаји чија је максимална дужина претплатничке петље за око 60-80% корисника испод 1100 метара, што омогућава такође примену ВДСЛ технологије. У руралним подручјима изграђене су и бежичне приступне мреже у ЦДМА и ЦЛЛ технологији. На целом подручју града Чачка је укупно инсталисан капацитет од око 73.000 телефонских прикључака и од око 21.000 интернет портова.

Саобраћајна инфраструктура; Путна инфраструктура је укупне дужине од 1.200 км до 1.300 км, од чега су око 700 км некатегорисани путеви, око 250 км атарски путеви и око 350 км локални путеви.

Социјална инфраструктура; На руралном подручју града Чачка има 40 месних заједница које имају своје просторије и у њима 29 месних канцеларија са просторијама, 10 основних школа, 20 цркава и 9 манастира, 15 амбуланти са сталним и повременим медицинским особљем, 26 домова културе (3 нису у функцији), 4 библиотеке, 6 вртића и 3 предшколске установе при школи, две станице муп-а, 43 производна објекта, 9 поштанских објеката, једна банка, 10 ветеринарских амбуланти, једна аутобуска станица и 8 железничких станица, две зелене и једна сточна пијаца, 116 гробаља, 6 земљорадничких задруга (две нису у функцији), два природна лечилишта, 6 бензинских пумпи, 25 објеката за спорт и рекреацију, један хиподром, један аеродром.

ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ-СТАЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ РЕСУРСА

1.1.6. Пољопривредно земљиште

Површина расположивог пољопривредног земљишта на територији града Чачка износи 44.205 ха. За пољопривредну производњу користи

се 29.380 ха. Карактеристика пољо-привредног земљишта на подручју града Чачка је постојање великог броја малих парцела које су и расцепкане. Просечно коришћено пољопривредно земљиште по пољопривредном газдинству износи 2,81 хектар.

Земљишта прве зоне имају највеће производне способности. Овде се ради, углавном, о дубоким и богатим земљиштима, која су погодна за разноврсну и рентабилну биљну производњу. Од важнијих типова земљишта који се срећу у овој зони најзаступљеније су смонице (вертисоли), затим алувијална земљишта (флувисоли) и псеудоглеј, а само на малим површинама (испод планине Јелица у селу Жежевица) је гајњача (еутрични камбисол).

Земљишта друге зоне имају задовољавајућа производна својства, али доста слабија у односу на прву, најчешће због две групе основних разлога:

- деловања процеса ерозије,
- мањих могућности за наводњавање.

Овде се ради, углавном, о различитим подтипovima смонице. На релативно малим површинама заступљене су и деградирани гајњаче и псеудоглеј.

У трећој зони подручја, односно обода чачанске котлине заступљена су углавном недовољно развијена и плитка земљишта, различите типске припадности. Земљишта ове зоне су у великој мери изложена разноврсним процесима ерозије, као и другим облицима деградације.

Према категоријама пољопривредног земљишта заступљене су: оранице и баште 16.056 ха, ливаде и пашњаци 8.685 ха, воћњаци 4.168 ха, виногради 26 ха, расадници 25 ха, окућнице и остало 26 ха.

На територији града Чачка наводњава се 2.900 ха од чега су 2.374 ха оранице и баште, 502 ха воћњаци, 1 ха виногради, 18 ха ливаде и пашњаци и 5 ха остали засади.

Површине државног пољопривредног земљишта које се могу дати у закуп на територији града Чачка износе 255.86,17 хектара од чега је под закупом 30.88,83 хектара а 73.59,67 хектара је дато на бесплатно коришћење Институту за воћарство. Пољопривредно земљиште дато у закуп користи се за производњу ратарског и крмног биља.

1.1.7. Вишегодишњи засади

Чачак је смештен у западно-моравској котлини са брдско-планинским залеђем. До 700 м.н.в. клима је блага умерено – континентална, а преко ове висине субпланинска. Лета су умерено топла, зиме умерено хладне а јесени топлије од пролећа. Средња годишња температура је 10,47°C. Годишња количина падавина износи 669 mm и највише се излучује у облику кише, највише у мају (88,6mm) а најмање у фебруару и марту (40mm). Снег се јавља обично у јануару и фебруару и

максималне је висине 70cm у трајању од 27 дана. Град се у просеку јавља 12 дана у току године а магла 25 дана (највише у октобру, 4,6 дана). Влажност ваздуха је умерена, просечно 80,7%. Сунчаних сати у току године је 2000, највише у јулу и августу, најмање у децембру и јануару. Ветрови су најчешће северни, просечне брзине 1,3 m/s и северозападни брзине 4,1 m/s и не утичу битније на временске прилике.

Педолошки састав на територији града је веома разноврстан. Највише су заступљена алувијална земљишта, смонице (доста еродирани смонице), гајњаче и параподзоли.

Према подацима пописа пољопривреде из 2012. године воћњаци се у чачанском крају простиру на 4178 хектара. Највише гајена воћна врста у чачанском крају је шљива са око 690.000 стабала (1.956 хектара). Мало иза шљиве је јабука са око 656.000 стабала (831 хектар). На трећем месту је крушка са 205.000 стабала (287 хектара), на четвртом кајсија са око 187.000 стабала (549 хектара), док је број стабала трешње (126 хектара), брескве (59 хектара) и вишње (57 ха) мањи и креће се од 25-50.000 стабала, док су орах (106 ха), дуња (око 25 хектара) и лешник (18 ха) најмање гајени, јагода, малина, купина се гаји на око 164 хектара.

Чачански крај поседује велики потенцијал по питању воћарских сировина и стога се може констатовати да је чачански крај воћарски крај. Реални и оствариви годишњи приноси су око 30.000 тона плодова шљиве, 12.000 тона плодова јабуке, 7.000 тона плодова кајсије, 3.000 тона плодова крушке, 1.000 тона плодова брескве, 1.000 тона плодова трешње и око 500 тона плодова вишње. Производња кајсије у чачанском крају представља 17% производње кајсије у Србији, шљиве, јабуке и крушке 4-6%. Јасно су издиференцирани локалитети за гајење одређених воћарских култура, што представља први корак ка рејонизацији.

Полазећи од податка да се сваки шести килограм кајсије у Србији произведе у уском подручју на северозападу Чачка, може се размишљати о озбиљнијем ангажовању на формирању препознатљивог бренда. Велики проблем представља уситњеност поседа и екстензивна производња (са изузетком јабуке и кајсије). Укупна површина под воћњацима је 4.168 ха од чега су плантажни 2.727 ха. Производња је сконцентрисана у брежуљкасто – брдском крају (н.в. 300 – 600 м), па је један од главних проблема интензивирања воћарске производње недостатак воде за наводњавање. Такође постоји и велики проблем са честом појавом града на овим теренима.

1.1.8. Сточни фонд

Повољни услови за гајење крупне стоке су у долинама, а брдско-планински предели су погодни за развој овчарства и козарства. Остали видови производње (свињарство, живинарство, тов јунади) заступљени су у мањем обиму. Због негативних промена у пољопривреди и сточарству које су се десиле у протеклом периоду (пад куповне моћи, смањење домаћег и губитак иностраног тржишта), породична газдинства остала су релативно неразвијена, тржишно недовољно усмерена, са традиционалним технологијама. Савремени робни произвођачи се јављају у малом броју и њихов развој је доста успорен.

Сточни фонд Града Чачка по подацима из пописа пољопривреде из 2012 године чини 13.796 говеда, 39.430 свиња, 30.172 оваца, 2667 коза, 225.839 кокошака, 4.436 остале живине, 407 коња и 8.773 кошница пчела. Сточарска производња се наслања на производњу пшенице, кукуруза, луцерке, детелине и испаше на ливадама и пашњацима. Сточарска производња у односу на пратећу производњу сточне хране је самодовољна само у погледу кабасте хране (луцерка, детелина), док је у погледу потрошње житарица у добром делу зависна од производње у другим крајевима. Неискоришћени потенцијал за развој овчарства и козарства лежи у великом делу због некоришћења пашњачких површина у вишим пределима. Сточарство уназад пар година се постепено опоравља, модернизује и повећава квалитет. Виши степен раста је присутан у производњи млека, у односу на друге видове производње.

На подручју града преовлађује гајење домаћег шареног говечета у типу сименталца са око 80%, говеда холштајн расе су 18%, а примитивне расе и мелези са 2%. Производне способности грла су различите. Просечна количина млека у лактацији по крави је код холштајн фризијске расе 6.476 кг, а код сименталске расе 4.753 кг. У производњи млека, мали број фармера остварује високу производњу по грлу, док већина газдинстава задовољава егзистенцијалне потребе породице овом производњом. Стандардним товом говеда (400–600 кг) бави се мали број газдинстава. У већини случајева, пољопривредна домаћинства продају телад масе 150–200 кг.

На територији града Чачка нема великих газдинстава специјализованих за овчарство и козарство. Највећа стада имају око 150-180 оваца. Целокупни систем производње заснива се на традиционалном узгоју. У овчарству преовлађују мелези праменке и сјеничког соја, који су заступљени са 80%, а 10 % је винтемберг.

Интензивно свињарство и живинарство су развијени у деловима у којима постоји обимна производња житарица, првенствено кукуруза.

Према подацима из пописа пољопривреде из 2012. године узгојем свиња се бави 5.806 пољопривредних газдинстава. Број газдинстава са савременим свињарским и живинарским фармама је мали. Највећа живинарска газдинства имају јата са преко 500 грла живине и таквих је пет, док шест газдинстава има од 1000 до 3.000 грла живине. Производња јаја и бројлера заснива се на хибридима лаког и тешког типа. Производња живинског меса високо је зависна од увоза хибрида, протеинске хране, адитива и лекова. Производи се углавном пласирају на локалним пијацама, кланицама и месарама.

Најзаступљеније расе свиња су шведски ландрас и велики јоркшир. У мањем броју присутни су холандски, немачки и белгијски ландрас као и дурок и пиетрен.

Тренд раста броја кошница у периоду од 2002. до 2012. године је значајан и карактеристичан је за шири регион, па чак и за национални ниво.

Величина производње, али пре свега квалитет су конкурентни и на ширем тржишту па је у 2013. години произведено око 90 тона меда. Добро организовани произвођачи који су у удружењу које са чланством ради на прихватању добре пчеларске праксе, доприносе да се мед стандардизује и пласира и кроз веће извознике и дистрибутере. У пчеларењу су заступљена оба система и стационарни и селидбени, а највише је заступљена багремова паша. Просечан принос меда по кошници креће се око 15 кг по кошници годишње. По попису пољопривреде, 2012. године на територији града Чачка се налази 8.773 пчелињих друштава. Висока незапосленост становништва и ниска почетна улагања потребна за бављење пчеларством главни су разлози за раст броја пчелињих друштава.

1.1.9. Механизација, опрема и објекти

Пољопривредна механизација на пољопривредним газдинствима је застарела и утиче на смањену продуктивност пољопривредне производње. Средња и мала газдинства су опремљена половном механизацијом, која је технолошки превазиђена на газдинствима земаља са развијеном пољопривредом. По статистичким подацима 95% трактора је старије од 10 година, а исто је стање и код комбајна. Пољопривредници већином користе технички мање захватне машине са релативно већом потрошњом горива и губицима при руковању (већим растуром при жетви) што додатно утиче на раст производних трошкова. Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на територији града има 5.295 трактора, 387 комбајна и 19.348 прикључних машина. Заменом постојеће механизације може се повећати принос по јединици површине у односу на

резултате који се данас остварују у пољопривредној производњи.

Опремљеност објеката за смештај стоке је неуједначен и зависи од степена специјализације и величине стада. Мали број пољопривредних газдинстава су током последње деценије имала значајне инвестиције у унапређењу стандарда, изградњу и проширење постојећих капацитета. Ови објекти су технички добро опремљени и испуњавају захтеве предвиђене стандардима о добробити животиња. И поред тога, управљање стајњаком и његово складиштење остаје један од кључних проблема са којим се суочава већина газдинстава.

Опремљеност пољопривредних газдинстава објектима за складиштење репроматеријала и финализацију пољопривредних производа је неадекватна. Углавном се користе постојећи економски објекти и помоћни објекти на газдинству. Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на територији града има 2837 пољопривредних објеката за смештај пољопривредних машина и опреме, 6.442 објекта за смештај пољопривредних производа на газдинству, 81 хладњача, 17 стакленика и 1.641 пластеник.

1.1.10. Радна снага

Према резултатима пописа становништва 2011. године сеоско становништво у Србији је у периоду 2002-2011. године смањено за 311.139 становника (10,9%), и по први пут опало на ниво испод 3 милиона лица, те данас чини 40,6% укупног становништва Србије.

Укупан број становника на подручју града Чачка је 115.337 према резултатима пописа становништва 2011. године, од чега 73.000, односно 63% чини градско становништво, а 42.000 је сеоско становништво, односно 36% укупног броја становника на подручју града.

Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на подручју града Чачка укупан број регистрованих пољопривредних газдинстава је 10.437 .

Табела 1. Газдинства према броју чланова и стално запослених на газдинству

Град	Укупан бр ПГ	1-2 лица	3-4 лица	5-6 лица	7 и више лица
Чачак	10.437	6.871	3.045	479	42

Највећи број пољопривредних газдинстава 6.871, односно 66,8% има једног до два члана газдинства који су радно активни и стално запослени на газдинству. Пољопривредна газдинства 3.045, односно 29% су са три до четири члана који су радно активни и стално запослени на газдинству.

Са пет до шест чланова који су радно активни и стално запослени на газдинству је 479 пољопривредних газдинстава, односно 4,5%. Четрдесет два пољопривредна газдинства, односно 0,4% су са седам или више лица који су радно активни и стално запослени на газдинству.

Сезонска радна снага; Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на подручју града Чачка укупан број ангажоване сезонске радне снаге је 4.179. Укупан број чланова газдинства и стално запослених на газдинству оствари 10.140 ГРЈ од чега 11.086 чланова и стално запослених оствари мање од 25 % укупне ГРЈ, а 4.142 запослена члана газдинства и запослених на газдинству оствари 100% ГРЈ, односно 17% . То значи да 4.142 ради 225 радних дана, а 11.086 ради 56 радних дана у години.

Од 24.380 који се баве пољопривредом 4.142 (17%) је 100% ангажовано на пољопривреди и они имају 41 % укупну ГРЈ, 20.238 је ангажовано 83 % и имају 59 % ГРЈ.

Просечна старост чланова и стално запослених на газдинству је од 53-55 година.

1.1.11. Структура пољопривредних газдинстава

Према подацима из пописа пољопривреде из 2012. године, укупан број пољопривредних газдинстава на подручју града Чачка је 10.437, а 10.386 пољопривредних газдинстава (99%) користи земљиште укупне површине од 29.380 ха, што је у просеку 2,8 ха. Без коришћења пољопривредног земљишта је 51 газдинство.

Пољопривредна газдинства 3.045 односно 29% имају мање од 1 ха пољопривредног земљишта (то су газдинства са 3-4 члана који су радно активни и стално запослени на газдинству) 3.045 пољопривредних газдинстава користи укупно 1867 ха пољопривредног земљишта, односно једно пољопривредно газдинство користи у просеку 0.61 ха пољопривредног земљишта.

Број пољопривредних газдинстава која имају 1,50 ха пољопривредног земљишта је 2.652 односно 25%. Пољопривредна газдинства 3.138 односно њих 30% користи укупну површину пољопривредног земљишта 10.659 ха што би по газдинству износило око 3,2 ха пољопривредног земљишта. Број пољопривредних газдинстава која имају 6,80 ха пољопривредног земљишта је 1.093 односно 10%. Пољопривредна газдинства 246 односно 2,4 % користи укупну површину пољопривредног земљишта 3.235 ха што би по једном пољопривредном газдинству износило 13,15 ха пољопривредног земљишта.

Двадесет два пољопривредна газдинства односно њих 0,2% користи укупну површину пољопривредног земљишта од 555 ха, што у

просеку по газдинству износи 25 ха пољопривредног земљишта.

Шест пољопривредних газдинстава односно њих 0,05% укупно користе 216 ха површине пољопривредног земљишта што по газдинству износи око 36 ха.

Два пољопривредна газдинства односно њих 0,02% укупно користе 159 ха површине пољопривредног земљишта што по газдинству износи 79.5 ха.

Број пољопривредних газдинстава на подручју града Чачка је 10.437, а укупна површина коришћеног пољопривредног земљишта је 29.380 ха што произилази да просечно коришћена површина пољопривредног земљишта по једном газдинству 2.8 ха.

Газдинства према броју условних грла; Број пољопривредних газдинстава која се баве сточарством на подручју града Чачка по попису пољопривреде из 2012. године је 7.916, а укупан број условних грла је 25.446.

Табела 2. Газдинства према броју условних грла

ПГ	Укупно условних грла	≤ 4 УГ	5-9	10-14	15-19	20-49	50-99	100-499
7.916	25.446	8.966	1.095	205	75	78	14	4

Говедарство; Према подацима из пописа пољопривреде из 2012. године број пољопривредних газдинстава који поседује условна грла на подручју града Чачка износи 7.916, то би значило да од укупног броја регистрованих пољопривредних газдинстава (10.437) 75% пољопривредних газдинстава поседује условна грла .

Од укупног броја условних грла на подручју града (25.446) број условних гра по једном регистрованиом пољопривредном газдинству је 3,21. Према подацима из пописа пољопривреде из 2012. године, мање од 1% регистрованих пољопривредних газдинстава има преко 10 грла говеда у свом газдинству.

Свињарство; Према подацима из пописа пољопривреде из 2012. године, мање од 1% регистрованих пољопривредних газдинстава има преко 10 грла свиња у свом газдинству.

На подручју града Чачка налази се мање од 1,0 % ПГ која имају више од 10 условних грла говеда или 10 грла свиња, из чега се може закључити да се ради о екстензивној производњи, односно производњи за сопствене потребе, а не за тржиште.

Структура радне снаге, запослености и прихода чланова пољопривредних газдинстава постају све разноврснији, услед чега традиционална подела на

пољопривредна, мешовита и непољопривредна газдинства не даје довољно елемената за анализу низа карактеристика економије газдинства и руралне економије. Типологије пољопривредних газдинстава и њихове радне снаге морају узимати у обзир стварну расподелу укупног фонда радне снаге на газдинству, обим послова и величину производње, структуру прихода којима газдинства располажу и друге факторе који утичу на профилисање различитих модела пољопривредних газдинстава. Комплексност мерења наведених показатеља условљена је специфичностима рада у пољопривреди и на газдинству, као што су:

- пољопривредна производња почива на породичним газдинствима, где чланови газдинства имају неравномерно ангажовање у пољопривредним активностима током године, рачунајући чак и стално запослене на газдинству;

- многим пољопривредницима (власницима газдинстава, њиховим члановима као и сезонским и сталним радницима на газдинству) пољопривреда је повремени активност, поред које имају друге више или мање важне изворе прихода;

- пољопривреду одликује постојање сезонских радних врхова, где велики број радника може бити ангажован за релативно кратко време; Према резултатима пописа пољопривред из 2012. године на подручју града Чачка доминирају газдинства која имају 1-2 члана, који су радно активни и стално запослени, као и газдинства која у просеку имају мање од 5 ха површине пољопривредног земљишта.

С друге стране су газдинства која имају више од 3 члана који су радно активни и стално запослени (33%) и који имају више од 5 ха површине пољопривредног земљишта.

1.1.12..Производња пољопривредних производа

Укупна површина пољопривредног земљишта на подручју града Чачка је 29.380 ха, а укупна површина обрадивог пољопривредног земљишта је 20.233 ха. Према подацима пописа пољопривреде из 2012. године на подручју града Чачка биљна производња се одвија на 16.055 ха.

- 9.584 ха се налази под производњом жита што у % износи око 59 % ;
- 1.465 ха налази се под производњом кромпира што у % износи 9 % ;
- на површини од 941 ха гаји се остало поврће што у % износи 5,58%;
- на површини од 3.839 ха гаји се крмно биље што у % износи 23 %,
- на површини од 226 ха ,заступљене су махунарке,индустријско биље,

цвеће и остали усеви што у % износи 1,40 %.

Производња код вишегодишње биљне производње одвија се на површини од 4.178 ха ,

- 831 ха се налази под производњом јабуке што у % износи око 19,93 % ;
- 287 ха се налази под производњом крушке што у % износи око 6,9 % ;
- 59 ха се налази под производњом брескве што у % износи око 1,41 % ;
- 549 ха се налази под производњом кајсије што у % износи око 13,2 % ;
- 57 ха се налази под производњом вишње што у % износи око 1,4% ;
- 1.956 ха се налази под производњом шљиве што у % износи око 47 % ;
- 106 ха се налази под производњом ораха што у % износи око 2,54 %
- 18 ха се налази под производњом лешника што у % износи око 0,43 %
- 87 ха се налази под производњом малина што у % износи око 2,08 %
- 32 ха се налази под производњом купина што у % износи око 0,76 %
- остало воће се налази под површином од 196 ха што у % износи 4,44%

Табела 1. Вишегодишња биљна производња

Биљна структура	Површина ха	Просечан принос т/ха	т
Бресква	59	10	590
Вишња	57	5.00	285
Кајсија	549	10.00	5490
Шљива	1956	12.00	23472
Малина	87	10.00	870
Купина	32	5.00	160
Јабука	831	18.00	14958
Крушка	287	12.00	3444
Орах	106	15.00	1590
Леска	18	2.00	36
Остало воће	196		

Сточарска производња; Према попису пољопривреде из 2012. године на подручју града Чачка укупан број пољопривредних газдинстава

(7.916) који се баве узгојем говеда, свиња оваца и коза и стоке на на испашаи је:

Табела 1. Број говеда ,свиња, оваца, коза и стоке на испашаи

ЛС	говеда		свиње		овце		козе	Стока на испашаи	
	укупно	краве	укупно	крмаче	укупно	Овце за приплод		говеда	овце
Чачак	13.796	6.659	39.430	6.077	30.172	22.363	2.667	175	3.607

Укупан број ПГ који се баве **говедарством** као граном сточарства на подручју града Чачка је 3.384 при чему према броју говеда и величини стада имамо следећу поделу:

1-2 грла		3-9 грла		10-19 грла		20-29 грла		30-49 грла		50-99 грла	
ПГ	говеда	ПГ	говеда	ПГ	говеда	ПГ	говеда	ПГ	говеда	ПГ	говеда
1.933	2.837	1.217	5.480	158	2.054	37	876	16	590	17	1.155

Укупан број ПГ који се баве **овчарством** као граном сточарства на подручју је 3.400 при чему према броју оваца и величини стада имамо следећу поделу:

1-2 грла		3-9 грла		10-19 грла		20-49 грла		50-99 грла		100-199 грла	
ПГ	овце	ПГ	овце	ПГ	овце	ПГ	овце	ПГ	овце	ПГ	овце
302	550	2005	11.278	846	10.598	220	5.785	23	1.428	4	533

Укупан број ПГ који се баве **свињарством** као граном сточарства на подручју града Чачка је 5.806 при чему према броју свиња и величини стада имамо следећу поделу:

1-2 грла		3-9 грла		10-19 грла		20-49 грла		50-99 грла		100-199 грла		200-399 грла	
ПГ	свиње	ПГ	свиње	ПГ	свиње	ПГ	свиње	ПГ	свиње	ПГ	свиње	ПГ	свиње
2.738		1817		834		353		46		13		5	
4.441		7.951		11.216		9.768		2.982		1.732		1.340	

На подручју града Чачка, од укупног броја ПГ која се баве сточарством (7.916) **говедарством** се бави 43% ПГ, од чега 3% ПГ имају више од 10 грла говеди. Из овога се може закључити да се не ради о интензивном говедарству него о производњи за сопствене потребе.

Од укупног броја говеда на подручју града Чачка 48% чине краве.

Да се на подручју града Чачка, од укупног броја ПГ која се баве сточарством (7.916) **овчарством** се бави 43 % ПГ, од чега 25 % ПГ имају више од 10 грла оваца. Из овога се може закључити да се не ради о интензивном овчарству него о производњи за сопствене потребе.

У овчарству на подручју града Чачка 74% чине овце за приплод.

На подручју града Чачка, од укупног броја ПГ која се баве сточарством (7.916) **свињарством** се бави 73 % ПГ, од чега 11 % ПГ имају више од 10 грла свиња. Из овога се може закључити да се не ради о интензивном свињарству него о производњи за сопствене потребе.

Органска производња; Према Јединственој евиденцији Министарства пољопривреде и заштите животне средине о произвођачима укљученим у органску производњу на основу извештаја овлашћених контролних организација у 2013. години на подручју града постоји један произвођач органске пољопривреде који се бави биљном и сточарском производњом. Од биљне производње заступљена је производња малине, кукуруза, тритикале, пасуља, кромпира, луцерке, крушке, јабуке, ливадског биља. Од сточарске производње овце и кокошке.

1.1.13. Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника

На територији града Чачка активно функционишу четири земљорадничке задруге. Две задруге су задруге основане по старом принципу и то 3.3. "Слатина" у Слатини која је основана 1898. године и чини је 18 задругара и 22 кооперанта и 3.3."Каблар" у Рошцима која је основана 1911. године и чини је 34 задругара и 15 коопераната. Остале две задруге основане у новије време и то:

3.3. "Чачанска јабука" у Доњој Трепчи која је основана 2006. године и чине је 22 задругара и 3.3. "Заблаћанка" у Заблаћу која је основана 2008. године и чини је 27 задругара оснивача, 20 придружених чланова и 50 коопераната.

Задругари и кооперанти се баве производњом поврћа и воћа. Преко задруга повртари и воћари успевају да под повољнијим условима набављају репроматеријал, организују предавања, едукације, лакше долазе до стручних и саветодавних услуга. Задругари немају великих могућности да преко задруге пласирају своје производе из неколико разлога: тржиште малопродаје, посебно у великим потрошачким центрима, је у великој мери монополизовано, трошкови уласка у трговинске ланце су високи, присуство купаца (тзв. сиве економије) омогућава брзу наплату за предату робу, због чега су пољопривредници углавном окренути овом каналу пласмана. Међутим, присуство купаца носи ризик нестабилне тражње, осцилаторних цена, одсуство правне заштите пољопривредника и сл.

На територији града Чачка функционише осам пољопривредних гранских удружења, од тога четири удружења пчелара: „Друштво пчелара“ Чачак броји 125 чланова, Удружење пчелара „Градац“ броји 7 чланова, Удружење пчелара „Матица“ броји 4 члана и Удружење „Чачанска пчела“ броји 80 чланова. Удружење "Миоковачка кајсија" основали су 2009.године произвођачи кајсија из Миоковаца и чине га 40 чланова, Удружење воћара " Чачанска јабука " основано је 2005. године и чине га 22 члана. Удружење поседује сопствену УЛО хладњачу (контролисани услови) капацитета 1250 тона где чланови складиште своје производе (углавном јабуке) и продају их по доста повољнијој цени. Удружење повртарара "Западна морава" из Мрчајеваца основало је 40 чланова из Мрчајеваца и других села са леве стране реке Западна Морава и основано је 2007. године, а удружење повртарара Заблаће основано је 2006.године и окупља 20 пољопривредних произвођача. Преко удружења произвођачи: имају могућност набавке репроматеријала по повољнијим условима; удружење поседује колску вагу (услугу мерења производа чланови Удружења не плаћају, док ову услугу за произвођаче који нису чланови удружења, удружење наплаћује и ови приходи служе за финансирање дела активности Удружења); организују предавања, едукације, путовања пољопривредника (посете сајмовима, успешним пољопривредницима и регионима) и сл. Активности удружења финансирају сами произвођачи, а саветодавну и правну подршку обезбеђује и град Чачак преко службе за пољопривреду и Центара за развој села у Заблаћу, Трбушанима и Мрчајевцима.

1.1.14. Трансфер знања и информација

На подручју града Чачка активно функционише: две научне установе и то Институт за воћарство и Агрономски факултет и Пољопривредна саветодавна, стручна служба Чачак. У оквиру Градске управе за локални економски развој је служба за пољопривреду са Центрима за развој села са канцеларијама у Мрчајевцима, Заблаћу и Трбушанима. Као један од циљева Центара за развој села је и успостављање комуникације између стручних и научних институција и примарних пољопривредних произвођача било организовањем стручних предавања или индивидуалних разговора. Током године, а нарочито зимског периода организује се велики број предавања са најактуелнијим темама где су управо предавачи професори Агрономског факултета, научни радници из Института за воћарство као и саветодавци ПССС Чачак. ПССС Чачак сваке године поставља огледне парцеле стрних жита и кукуруза где су заступљене најновије као и најзначајније сорте и хибриди стрних жита и кукуруза. Институт за воћарство сваке године организује "Дан отворених врата" за најзначајније воћне врсте где се произвођачи упознају са најновијим сортама и технологијама гајења, док Агрономски факултет организује "Саветовање о биотехнологији са међународним учешћем" где се врши трансфер постигнутих достигнућа ка примарним пољопривредним произвођачима и прехрамбеној индустрији. Такође и компаније које послују на подручју ЈЛС, у сарадњи са узорним пољопривредним газдинствима, Синцента, Галеника-фитофармација, Соланум комерц, Агроуник, Арум организују огледне поља кромпира, купуса, црног

лука где се представе најновије сорте, хибриди и правилна примена агротехнике и мера заштите од болести и штеточина, док се у воћним засадима представља правилна примена агротехничких, помотехничких и мера заштите од болести и штеточина. Ове компаније сваке године организују и стручне посете пољопривредних произвођача фармерима земаља Европске уније где наши произвођачи имају прилику да виде примере добре произвођачке праксе коју добрим делом могу применити на својим производним површинама.

Град Чачак је у 2011. и 2012. години реализовао пројекат "Развој система интегралне заштите пољопривредне производње од болести, штеточина и елементарних непогода" при чему је током трајања пројекта организовано дванаест предавања о интегралној производњи којима су присуствовали пољопривредни произвођачи и купљено је осам аутоматских метеоролошких станица на којима су инсталирани софтвери за праћење и прогнозу појаве пламењаче кромпира и чађаве краставости јабуке. Једна од активности на одрживости поменутог пројекта је обавештавање пољопривредних произвођача о остварености услова за појаву и развој патогена пламењаче кромпира и чађаве краставости јабуке, најпогоднијем времену за третирање као и средствима за заштиту гајених култура од поменутих патогена. Овим програмом је обухваћено 200 пољопривредних произвођача.

У буџету града Чачка сваке године се издвајају средства за едукације пољопривредних произвођача кроз стручна предавања, посете сајмовима у земљи и иностранству као и за посете напредним пољопривредним газдинствима као примерима добре праксе из области сточарства, воћарства и повртарства.

1.2. Врсте (структура) мера и планирани износи

Табеларни приказ планираних мера у програму

Табела 1.2.2. Планиране мере политике руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за меру (укупан износ по мери у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (30%, 50%, 80%, 100%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)
1.	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	33.000.000,00	50%	500.000,00 до 600.000,00
2.	Инвестиције за прераду и маркетинг пољопривредних и	103	3.000.000,00	50%	500.000,00 до 600.000,00

	прехрамбених производа и производа рибарства				
3.	Органска производња	201.3	1.000.000,00	50%	500.000,00
4.	Инвестиције за унапређење и развој руралне инфраструктуре	301	8.000.000,00	40%	/
5.	Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и увођење и сертификација система квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима	304	1.000.000,00	50%	500.000,00
	УКУПНО		46.000.000,00		

Табела 1.2.3. Планиране мере посебних подстицаја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за меру (укупан износ по мери у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)
1.	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	1.500.000,00	100%	
	УКУПНО		1.500.000,00		

Табела 1.2.4. Мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања и у оквиру мера руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за меру (укупан износ по мери у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)
1.	Куповина обрадивог пољопривредног земљишта у циљу укрупњавања поседа	601	3.000.000,00	30%	500.000,00
	УКУПНО		3.000.000,00		

Табеларни приказ планираних финансијских средстава АП/ЈЛС

Табела 1.2.5. Финансијски оквир програма

Буџет	Вредност у РСД
Учешће буџета Програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја у укупном буџету АП/ЈЛС	1,37%
Укупан износ буџета за реализацију Програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	50.500.000,00
Планирана средства за директна плаћања	0,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	46.000.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	1.500.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања и у оквиру мера руралног развоја	3.000.000,00

1.3. Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике након примене Програма

Потенцијални корисници мера подршке су регистрована пољопривредна газдинства са територије града Чачка са активним статусом у складу са Правилником о упису у регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације, затим удружења и асоцијације пољопривредних произвођача, Реализација Програма, односно дефинисане мере допринеће:

- модернизацији производње и јачању производне конкурентности;
- повећање продуктивности газдинства,
- смањење производних трошкова;
- достизању националних и стандарда ЕУ на пољу:
 - заштите животне средине, здравља животиња и биљака,
 - добробити животиња,
- повећању квалитета производа, хигијене и безбедности хране;
- побољшању конкурентности породичних пољопривредних газдинстава;
- увођењу нових технологија и иновација, и отварање нових тржишних могућности;
- побољшању квалитета производа уз испуњавање националних и ЕУ стандарда у области безбедности хране и заштите животне средине;
- очувању производње традиционалних производа;

- добијању производа веће додате вредности у циљу повећања дохотка и побољшању одрживих услова за живот сеоског становништва.

Пољопривредна политика и политика руралног развоја Републике Србије обухвата низ мера и активности које предузимају надлежни органи у циљу обезбеђивања квалитетне и здравствено исправне хране, јачања конкурентности пољопривредних производа на тржишту, подизања нивоа животног стандарда пољопривредника, пружања подршке руралном развоју и заштити животне средине од негативних утицаја пољопривредне производње.

1.4. Информисање корисника о могућностима које Програм пружа

По усвајању Програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за територију Града Чачка за 2017. годину од стране Градског већа и Скуштине града, исти се објављује на званичном сајту Града Чачка. Информисање потенцијалних корисника о мерама Програма, врши се преко Службе за пољопривреду и три Центра за развој села која се налазе у Заблаћу, Мрчајевцима и Трбушанима. Врши се путем организовања и одржавања трибина и предавања за локално сеоско становништво, путем локалних медија, дистрибуцијом штампаних обавештења преко сеоских месних канцеларија.

Информисање потенцијалних корисника врши се и непосредним контактом у просторијама Центара за развој села у Заблаћу, Мрчајевцима, Трбушанима и Службе за пољопривреду и радом на терену.

1.5. Мониторинг и евалуација/надзор реализације Програма

Служба за развој пољопривреде обавља послове на изради предлога Програма и реализацији мера након усвајања истог. Током периода реализације Програма, мониторинг и евалуацију врше запослени у оквиру Службе за развој пољопривреде са центрима за развој села сваки из своје области деловања. Такође, у процесу мониторинга и евалуације учествују и други органи и стручна тела Града: Градско веће – усвајање годишњег извештаја, Комисија за доделу подстицајних средстава у пољопривреди – врши контролу и процену успешности спроведених мера и одлучују о захтевима по појединим мерама, Управа за финансије - врши контролу документације и законску исправност поднетих захтева, у оквиру своје надлежности, као и комисије и друга радна тела која се формирају у периоду реализације самог Програма, а које углавном имају задатак процене потенцијалних

корисника мера и контроле наменског коришћења одобрених средстава.

На основу систематизованих података, Служба за пољопривреду са центрима за развој села прати годишњу реализацију, остварене резултате и ефекте спроведених мера Програма и даје предлог о даљем спровођењу истих или увођењу нових мера подршке.

II ОПИС ПЛАНИРАНИХ МЕРА

2.1. Назив и шифра мере: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава- 101

2.1.1. Образложење

Техничко - технолошка опремљеност пољопривредног сектора захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца. Највећи део буџетских средстава у 2016. години је управо намењен расту конкурентности.

Мера инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава подржава пољопривредна газдинства у циљу унапређења процеса производње, продуктивности, конкурентности као технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости.

Преглед по секторима:

Сектор: Млеко

Сектором доминирају мали произвођачи, одрживе и делимично одрживе фарме. Општи проблем предствља низак ниво квалитета произведеног млека и низак ниво производње по крави, што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. Више од 70% породичних газдинстава држи до 3 музне краве што резултира ниским нивоом количине и квалитета млека. Више од 75% сировог млека испорученог млекарима још не испуњава стандарде ЕУ. Веће фарме се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком напредног генетског узгоја и лошим условима држања стоке. Такође, велики проблем представља правилан начин складиштења и правилна дистрибуција течног и чврстог стајњака. Побољшање начина складиштења и хлађења млека, као и развој производа са додатом вредношћу су начини на који се може побољшати конкурентност и квалитет производа.

Сектор: Месо

Сектор говедарства карактерише велики број релативно малих мешовитих фарми које производе млеко и месо. Број газдинстава која се

баве узгојем говеда је 3.389 док се свињарском производњом бави око 5.806 газдинстава са просечаним бројем грла по газдинству од 7 грла. Овчарством се бави око 3.400 од укупног броја газдинстава и просечан број грла на газдинствима је 7.

Постојеће стање у сектору указује на пад сточарске производње. Сектором доминира велики број газдинстава са ниским интензитетом производње који желе да унапреде и побољшају квалитет сточарских производа, специјализују се у производњи меса са фокусом на гајење свиња, говеда, оваца и коза као и да побољшају продуктивност и конзистентност у производњи. Фарме које производе месо нису специјализоване, не користе правилно пашњаке и квалитет коришћене сточне хране није задовољавајући. Такође, неодговарајућа је технологија исхране као и услови смештаја животиња. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се задовољили национални прописи и како би се приближили стандардима ЕУ у области добробити животиња и животне средине.

Сектор: Воће, грожђе и поврће

Иако ова газдинства карактерише специјализована производња, кључни проблем овог сектора је уситњеност поседа. Просечна површина земљишта по газдинству произвођача воћа је 2- 3 ха, а просечна површина под поврћем по газдинству је између 3-4 ха. Такође, високи трошкови производње и немогућност утицаја на цене у ланцу исхране доводе до ниског нивоа профита, а самим тим и до немогућности инвестирања у нове капацитете. Низак степен образовања и стручне оспособљености ствара потешкоће када је реч о правилној употреби савремене опреме и коришћењу инпута, сортирању, паковању и складиштењу, примени савремених метода за наводњавање, што резултира проблемом у ланцу прераде воћа, грожђа и поврћа обзиром да фабрике не добијају довољне количине високо квалитетних производа.

Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа)

У структури биљне производње највише је заступљена ратарска производња, која чини више од половине вредности пољопривредне производње (просечно 53% у периоду 2008–2012. године). Кретања на тржишту пољопривредних производа утицала су да се сетвена структура у последњих неколико година значајно измени. Површине под житима остале су релативно константне, али је у оквиру њих дошло до промене у правцу раста удела кукуруза на рачун смањења површина под пшеницом у укупно

засејаним површинама. Овом мером се постиже унапређење и модернизовање ратарске производње.

Сектор: Пчеларство

Пчеларство представља малу, али изузетно атрактивну пољопривредну делатност, која последњих година почиње да се тржишно усмерава у правцу прихватања услова и стандарда ЕУ. Извозна цена меда је изузетно повољна, а потражња је толика да Србија не може да је задовољи, тако да је неопходно наставити са подршком пчеларској производњи на територији града Чачка. Овом мером ће се помоћи нашим пчеларима да обезбеде врхунски квалитет меда који је неопходан да би могли да постигну конкурентност неопходну за извоз значајнијих количина меда.

2.1.2. Циљеви мере

Општи циљеви: Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; повећање производње; побољшање продуктивности и квалитета производа; смањење трошкова производње; унапређење техничко-технолошке опремљености; одрживо управљање ресурсима и заштите животне средине; раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта.

Специфични циљеви по секторима:

Сектор: Млеко - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње млека путем циљаних инвестиција на малим и средњим газдинствима; Унапређење производне инфраструктуре и опреме.

Сектор: Месо - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње меса на малим и средњим газдинствима (говеда, овце и козе); Унапређење квалитета меса говеда, коза, оваца у складу са националним ветеринерским стандардима; Побољшање квалитета и конзистентности производње кроз инвестиције у опрему.

Сектор: Воће, грожђе и поврће - Повећање површина у заштићеном и полузаштићеном простору; Побољшање квалитета машина; Побољшање складишних капацитета за воће и поврће; Повећање површина под интензивним засадама; Повећање наводњаваних површина системом кап по кап.

Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) - Унапређење стања механизације на газдинствима; Повећање наводњаваних површина системом кап по кап.

Сектор: Пчеларство - Повећање производње пчеларских производа; Повећање прихода у домаћинствима која се баве пчеларском производњом; Повећање степена запослености у сектору; Достижање стандарда у области заштите животне средине.

2.1.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Национални програм за рурални развој Републике Србије није усвојен.

2.1.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица, регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју за све инвестиције.

2.1.5. Економска одрживост

Подносилац захтева није у обавези да поднесе бизнис план.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике

Корисник мора имати регистровано активно пољопривредно газдинство на територији града Чачка, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава;

Корисник који ће реализовати активности мора да има пребивалиште и земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Чачка;

Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима;

У случају када корисник није власник земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година;

Корисник не сме имати евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција;

Корисник мора да је измирио доспеле јавне обавезе;

Корисник не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од пет (5)

година од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет наменски користи;

Пољопривредни произвођачи који су остварили право коришћења подстицајних средстава у 2015. и 2016. години немају право на подстицаје у 2017. години изузев ако су остварили у претходним годинама или ће остварити подстицаје за опрему за наводњавање (изузев копања бунара), противградне мреже са пратећом опремом, опреме за складишне просторе (панели, опрема за хлађење и замрзавање), системе за загревање заштићених простора врелом водом (пластеника и стакленика).

2.1.7. Специфични критеријуми

Сектор: Млеко- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства са најмање 2 стоне јунице (краве) на почетку инвестиције.

Сектор: Месо- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства са најмање 5 јунади на почетку инвестиције.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
101.1.1.	Набавка квалитетних приплодних јуница млечних раса и/или сименталског говечета
101.1.2.	Набавка опреме за мужу и исхрану животиња (музилице, хранилице, појилице итд.)
101.1.6.	Набавка опреме за припрему концентроване сточне хране на газдинству (мешаона сточне хране)
101.1.8.	Набавка опреме за мужу или затворених система за мужу у слободном и везаном систему држања
101.1.10.	Набавка опреме за хлађење и складиштење млека (лактофризи)
101.2.1.	Набавка квалитетних говеда, оваца, коза товних раса
101.3.1.	Подизање нових производних засада континенталних воћака.
101.3.2.	Набавка воћарско-виноградских трактора мање снаге (до 100 kw) риголера, подривача и машина за резидбу, тарупирање и малчирање
101.3.3.	Набавка механизације и опреме за сетву, садњу, заштиту биља и наводњавање за воћарску производњу, и повртарску производњу на отвореном пољу, набавка механизације за воћарско-виноградску производњу (висококвалитетних прскалица или атомизера за заштиту од болести, корова и штеточина; набавка противградних мрежа и пратеће опреме; набавка система кап по кап, опрема за наводњавање; набавка пластичних фолија, агротекстила и прскалица за наводњавање)
101.3.4.	Изградња пластеника (набавка конструкција за пластенике, високо квалитетних вишегодишњих, вишеслојних фолија за пластенике, система за наводњавање, система за загревање пластеника и стакленика (врџом водом), система за вештачко

За инвестиције у области овчарства и козарства подносилац захтева треба да има објекат за држање најмање 10 оваца односно за најмање 10 коза.

Сектор: Воће- Да би регистровани пољопривредни произвођач могао да добије подстицајна средства у воћарству потребно је да има у власиштву или да узима у закуп површину од најмање 50 ари за дрвенасте воћне врсте а за јагодасте врсте воћака 10 ари. За саднице дрвенстих воћних врста прихватаће се рачуни и из четвртог квартала претходне године а за саднице јагоде и из трећег квартала претходне године.

Сектор: Пчеларство -Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају најмање 20 обележених кошница са друштвима или да купе најмање 20 кошница.

	осветљавање, система за ђубрење водотопивим ђубривима и столова за производњу расада)
101.3.5.	Изградња капацитета за складиштење воћа и поврћа (изградња хладњача мањег капацитета – набавка панела и нове опреме и уређаја за замрзавање воћа и поврћа и њихових производа и нове опреме за прераду, паковање и калибрирање и сортирање)
101.4.1.	Набавка трактора за ратарску производњу
101.4.3.	Набавка прикључних машина за жетву и бербу (косачице, ситници, берач, превртач сена, пресе за сена, платформе за бербу воћа и др.)
101.4.4.	Набавка машина за обраду земљишта (плугови, тањираче, дрљаче, ротодрљаче, разривачи, фрезе, финишери, сетвоспремачи, подривачи и др.)
101.4.5.	Набавка сејалица
101.4.6.	Набавка прскалица за прихрану и заштиту биљака од болести, штеточина и корова
101.5.2.	Набавка опреме за пчеларство (кошнице и центрифуге)
101.5.3.	Набавка возила и приколица за транспорт пчелињих друштава (искључиво куповина нових контејнера за превоз кошница)

2.1.9. Критеријуми селекције

Нема критеријума селекције за ову меру.

2.1.10. Интензитет помоћи

За ову меру интензитет помоћи је 50%, а максимални износ подстицаја је 500.000,00 динара по једном кориснику, осим у случајевима опреме за наводњавање, противградне мреже са пратећом опремом, опреме за складишне просторе (панели, опрема за хлађење и замрзавање), система за загревање заштићених простора врелом водом (пластеника и стакленика) где је максималан износ 600.000,00 динара.

-Овчарство - за куповину квалитетног приплодног материјала у овчарству потребно је да регистровани пољопривредни произвођач купи најмање 10 оваца.

- Козарство - за куповину квалитетног приплодног материјала у козарству потребно је да регистровани пољопривредни произвођач купи најмање 10 коза.

-Воћарство - пољопривредни произвођач да би добио подстицајна средства у воћарству за куповину садног материјала потребно је да купи садни материјал од произвођача који је регистрован за расадничку производњу, за површину од најмање 50 ари за дрвенасте воћне

врсте или за површину од најмање 10 ари за јагодасте врсте воћака.

-Пчеларство - Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају најмање 20 обележених кошница са друштвима или да купе најмање 20 кошница.

2.1.11. Индикатори - показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Укупан број подржаних захтева
2.	Број газдинстава која су модернизовала производњу
3.	Површина под заштићеним простором
4.	Број набављених грла
5.	Број новонабављене механизације
6.	Број набављених кошница и остале опреме

2.1.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће сваке године објављивати Конкурс за доделу подстицајних средстава, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет мере. Град Чачак ће спровести

широку кампању информисања потенцијалних корисника. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева.

Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су Конкурсом прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Провере ће бити и на терену обиласком пољопривредних газдинстава. После административне контроле и контроле на лицу места, доноси се предлог за доношење решења о додели подстицајних средстава за пољопривредне произвођаче. Након тога склапају се уговори са подносиоцима одабраних пројеката за финансирање.

Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Комисији за доделу подстицајних средстава у пољопривреди, ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак или преко писарнице градске управе града Чачка.

2.2. Назив и шифра мере: Инвестиције за прераду и маркетинг пољопривредних и прехранбених производа и производа рибарства -103

2.2.1. Образложење

Велики проблем пољопривредним произвођачима чачанског краја представља неадекватна цена воћа и поврћа које произведу, а у неким годинама чак и долази до потпуног застоја у откупу неких производа (ниска цена у откупу шљиве 2016.године, ниска цена а онда и престанак откупа купине у 2016.години, ниске цене откупа јесењег купуса често проузрокују заоравање купуса на њиви...). Да би произвођачи обезбедили задовољавајући профит и сачували производ од ниске откупне цене додајући му нову вредност, неопходна су улагања у различите врсте објеката и опреме за прераду пољопривредних производа, што у случају чачанских пољопривредних произвођача првенствено значи, воћа и поврћа. У Чачку је активан велики број пчелара, воћара који део своје производње користе за справљање ракије, купиновог вина и других алкохолних

производа од воћа. Многа домаћинства имају сопствену мини прераду воћа и поврћа у сврху производње зимнице као вид диверсификације пољопривредне производње. Многи произвођачи суше шљиве, кајсије... Овом мером би многа домаћинства могла побољшати свој економски статус кроз диверсификацију пољопривредне производње.

2.2.2. Циљеви мере

Општи циљ:

1. Развој прерађивачке индустрије.

Специфични циљеви:

1. Побољшање економског статуса индивидуалног пољопривредног газдинства;
2. Диверсификација руралне економије;
3. Стварање додате вредности пољопривредних производа.

2.2.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој Републике Србије

Национални програм за рурални развој Републике Србије није усвојен.

2.2.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица, регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју за све инвестиције.

2.2.5. Економска одрживост

За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике

Корисник мора имати регистровано активно пољопривредно газдинство на територији града Чачка, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава;

Корисник који ће реализовати активности мора да има пребивалиште и земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Чачка;

Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог

поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима;

У случају када корисник није власник земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година;

Корисник не сме имати евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција;

Корисник мора да је измирио доспеле јавне обавезе;

Корисник не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од пет година од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет наменски користи;

Пољопривредни произвођачи који су остварили право коришћења подстицајних средстава у пољопривреди у 2015. и 2016. години немају право у 2017. години, изузев ако намеравају да остваре право за набавку опреме за сушење воћа, грожђа и поврћа, када то могу остварити и у 2017.години.

2.2.7. Специфични критеријуми

Није применљиво за ову меру.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
103.3.2.	Набавка нове опреме и уређаја за сушење воћа, грожђа и поврћа.
103.3.7.	Набавка нове опреме и уређаја за производњу ракије

2.2.9. Критеријуми селекције

Нема критеријума селекције за ову меру.

2.2.10. Интензитет помоћи

За ову меру интензитет помоћи је 50%, 500.000,00 изузев за инвестицију „Набавка нове опреме и уређаја за сушење воћа, грожђа и поврћа“ где је максималан износ 600.000,00 динара.

2.2.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Укупан број подржаних захтева
2.	Број газдинстава која су модернизовала производњу
3.	Број ново развијених робних марки

2.2.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће сваке године објављивати Конкурс за доделу подстицајних средстава, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет мере. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева.

Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су Конкурсом прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Провере ће бити и на терену обиласком пољопривредних газдинстава. После административне контроле и контроле на лицу места, доноси се предлог за доношење решења о додели подстицајних средстава за пољопривредне произвођаче. Након тога склапају се уговори са подносиоцима одабраних пројеката за финансирање.

Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Комисији за доделу подстицајних средстава у пољопривреди ,ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак или преко писарнице градске управе града Чачка.

2.3. Назив и шифра мере: Органска производње – 201.3

2.3.1.Образложење

Органска пољопривредна производња је еколошки систем управљања пољопривредном производњом који промовише и подстиче очуван, незагађен агросистем. То се постиже коришћењем агро –

биолошки метода управљања производњом којима се одржава здрав екосистем. Подразумева се плодоред као систем производње, употреба органских ђубрива, одговарајућа обрада земљишта (редукована) и биолошка заштита биља. Органска пољопривреда не претставља повратак старој, руралној пољопривредној производњи. Последњих година, овај вид бављења пољопривредном производњом постаје све популарнији и економски значајнији. У свету данас, на преко 31 милион хектара се производи храна по принципима органске производње. У Србији је то према неким изворима на око 18 хиљада хектара, што у односу на 4,2 милиона хектара обрадиве земље износи 0,3%. У Чачку, званичних података о органској производњи нема, зна се само да постоји пар произвођача који су сертифицивали производњу или су у периоду конверзије. Иако заузимају тек 0,1% светског тржишта хране, органски производи постају све траженија роба. Услед већих инпута у производњи, органски производи имају 30-50% вишу цену у продаји од конвенционалних производа. У случају органске производње врло је битно формирање робне марке или брэнда, креирање имица усмереног на циљну групу на тржишту. Имиц који носи овај вид производње користан је и средини из које потиче. Домаћинства која располажу мањим површинама обрадивог земљишта а нарочито она у брдским деловима Чачка, могла би усвајањем начела органске производње знатно побољшати свој економски статус. Ова мера би произвођачима који се одлуче за овај вид производње могла омогућити бољу стартну позицију за почетак ове скупе производње. У Чачку постоји и јака институционална подршка у виду Агрономског факултета и Института за воћарство за све оне који се одлуче на овај искорак у односу на конвенционалну производњу.

2.3.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

- Очување здравог агросистема

Специфични циљеви:

- Повећање прихода пољопривредних произвођача
- Смањење коришћења хемијских средстава у пољопривреди
- Повећање површина под органском производњом

2.3.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Национални програм за рурални развој Републике Србије није усвојен.

2.3.4 .Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица, регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју за све инвестиције.

2.3.5. Економска одрживост

Корисници не подносе бизнис план.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике

Корисник мора имати регистровано активно пољопривредно газдинство на територији града Чачка, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава;

Корисник који ће реализовати активности мора да има пребивалиште и земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Чачка;

Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима;

У случају када корисник није власник земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година;

Корисник не сме имати евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција;

Корисник мора да је измирио доспеле јавне дажбине;

Пољопривредни произвођачи који су остварили право коришћења подстицајних средстава у пољопривреди у 2015. и 2016. години немају право у 2017. години;

2.3.7. Специфични критеријуми

Корисник мора да је са овлашћеном контролном организацијом закључио уговор о вршењу контроле и сертификације у органској производњи који важи за годину за коју се подноси захтев за коришћење подстицаја

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
201.3.2	Контрола и сертификација (плаћања везана за трошкове ка сертификационим организацијама

2.3.9. Критеријуми селекције

Нема критеријума селекције.

2.3.10. Интензитет помоћи

Интензитет помоћи за ову меру је 50%, максималан износ 500.000,00 динара.

2.3.11. Индикатори – показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Број поднешених захтева
2.	Површина под органском производњом

2.3.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће сваке године објављивати Конкурс за доделу подстицајних средстава, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет мере. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева. Захтеви се подносе од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су Конкурсом прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Провере ће бити и на терену обиласком пољопривредних газдинстава. После административне контроле и контроле на лицу места, доноси се предлог за доношење решења о додели подстицајних средстава за пољопривредне произвођаче. Након тога склапају се уговори са

подносиоцима одабраних пројеката за финансирање. Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Комисији за доделу подстицајних средстава у пољопривреди ,ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак или преко писарнице Градске управе града Чачка.

2.4. Назив и шифра мере: Инвестиције за развој и унапређење руралне инфраструктуре - 301

2.4.1. Образложење

Карактеристика овог подручја је честа појава сливања прекомерних количина падавина и осталих таложних наноса са брдских предела у низијске пределе. Наноси талоба, поред оштећења обрадивих површина праве усеке преко атарских путева што доприноси отежаном приступу њивама и воћњацима. Власници парцела на оваквим подручјима сами се удружују и издвајају одређена средства за санацију пољских путева, што најчешће буде само краткорочна мера, јер већ са првим обилнијим падавинама поново настају усеци и враћање у првобитно стање. У буџету јединица локалне самоуправе не издвајају се средства за ову намену јер је приоритет уређење категорисаних путева. Средства са којима располажу Месне заједнице су ограничена и најчешће се опредељују за намене које су значајне са друштвеног и социјалног аспекта, као што су изградња водовода, реконструкција нисконапонске мреже, изградња амбуланти, реконструкција школа и слично. Ова мера би допринела трајнијем решавању овог проблема.

2.4.2. Циљеви мере

Општи циљеви

- Унапређење привредних потенцијала сеоског подручја кроз ревитализацију инфраструктуре.

Специфични циљеви

- Унапређење инфраструктуре уређењем путне мреже у наведеним селима, што ће поред позитивних ефеката на транспорт и прилаз њивама омогућити и боље повезивање општинских категорисаних путних праваца;

- Омогућавање континуираног прилаза пољопривредним површинама у циљу правовремене примене агротехничких мера током целе године и лакши транспорт пољопривредних производа у току вегетационог периода;
- Смањење: ерозивних процеса, активирања клизишта, ширење бујичних токова, појава јаруга и др.

2.4.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Национални програм за рурални развој није усвојен.

2.4.4. Крајњи корисници

Крајњи корисник је град Чачак.

2.4.5. Економска одрживост

За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.4.6. Општи критеријуми за кориснике

Усвојен Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта у државној својини.

2.4.7. Специфични критеријуми

Нема специфичних критеријума за ову меру.

2.4.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
301.2.	Инвестиције у израду, унапређење или проширење свих типова инфраструктуре мањег обима, укључујући инвестиције у обновљиве изворе енергије

2.4.9. Критеријуми селекције

Министарство пољопривреде и заштите животне средине методом пондерисања утврђује додатна средства која опредељује локалним самоуправама на основу Конкурса који објављује Управа за земљиште.

2.4.10. Интензитет помоћи

Интензитет помоћи за ову меру је 40% - Локална самоуправа, 60% - Министарство пољопривреде и заштите животне средине.

2.4.11. Индикатори – показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Укупна дужина ревитализованих атарских путева

2.4.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Градска управа за локални економски развој ће на основу документације коју прикупи од ЈП Градац, конкурисати на Конкурс који објави Управа за земљиште. Након завршетка Конкурса и потписивања Уговора са министарством пољопривреде и заштите животне средине формираће се радни тим који ће сачињавати именована лица од стране руководства Града Чачка и ЈП Градац Чачак.

Током реализације пројекта вршиће се стално надгледање и извештавање о извршењу пројектних активности. За припремање и достављање наративних извештаја биће одговоран менаџер пројекта. Пројектом је обухваћен, и финансијски и технички администратор. Менаџер пројекта ће надгледати имплементацију пројекта у потпуности, кроз:

- Праћење процеса јавних набавки наведених у пројектним активностима, које ће спровести Служба за јавне набавке Града Чачка у складу са Законом;
- Успостављање директног контакта са извођачем радова, и у сарадњи са стручним лицима вршити надзор над радовима;
- Извештавање јавности о спровођењу пројектних активности путем средстава јавног информисања.

Достављаће се месечни финансијски и наративни извештаји, а након реализације свих пројектних активности приступиће се изради завршног извештаја.

2.5. Назив и шифра мере: Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и увођење и сертификацију система квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима-304

2.5.1. Образложење

Сертификатом који потврђује увођење неког од система квалитета, пољопривредно газдинство односно пољопривредни произвођач својим пословним партнерима и клијентима показује да испуњава одређене захтеве и тиме непосредно стиче поверење у очима јавности, повећава своју

конкурентност на тржишту, подстиче непрестано унапређење и побољшање систем безбедности хране у складу са законским прописима. Ова мера ће бити од користи нарочито оним газдинствима која су створила додатну вредност својим производима и оним домаћинствима која покушавају са већом количином примарних производа да буду заступљена у већим трговачким ланцима.

2.5.2. Циљеви мере

Општи циљеви

- Постављање основа за брендирање чачанског краја

Специфични циљеви

- Подизање нивоа квалитета производње хране
- Здравствено безбеднија храна;
- Стварање нових робних марки

2.5.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Национални програм за рурални развој није усвојен.

2.5.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица, регистрована у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју за све инвестиције.

2.5.5. Економска одрживост

За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.5.6. Општи критеријуми за кориснике

Корисник мора имати регистровано активно пољопривредно газдинство на територији града Чачка, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава;

Корисник који ће реализовати активности мора да има пребивалиште и земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Чачка;

Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима;

У случају када корисник није власник земљишта где се инвестиција врши, треба да се достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година;

Корисник не сме имати евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција;

Корисник мора да је измирио доспеле јавне дажбине;

Корисник не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од три године од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет наменски користи;

Пољопривредни произвођачи који су остварили право коришћења подстицајних средстава у пољопривреди у 2015. и 2016. години немају право у 2017. години;

2.5.7. Специфични критеријуми

Корисник мора да је са овлашћеном организацијом за увођење система квалитета закључио уговор о вршењу услуга, који важи за годину за коју се подноси захтев за коришћење подстицаја.

2.5.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
304.4.	Подршка за увођење система квалитета (ИСО 22000, Глобал Гап)

2.5.9. Критеријуми селекције

Није применљиво за ову меру.

2.5.10. Интензитет помоћи

Интензитет помоћи за ову меру је 50%, максимално 500.000,00 динара по кориснику.

2.5.11. Индикатори – показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подржаних захтева

2.5.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће сваке године објављивати Конкурс за доделу подстицајних средстава, рокове за подношење захтева, као и индикативни буџет мере. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу

подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће финансирани до висине средстава према позиву за подношење захтева.

Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцима у складу са условима који су Конкурсом прописани. Детаљне административне провере се спроводе пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. Провере ће бити и на терену обиласком пољопривредних газдинстава. После административне контроле и контроле на лицу места, доноси се предлог за доношење решења о додели подстицајних средстава за пољопривредне произвођаче. Након тога склапају се уговори са подносиоцима одабраних пројеката за финансирање.

Подносиоци захтева за подстицаје односно мере у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Комисији за доделу подстицајних средстава у пољопривреди ,ул.Жупана Страцимира бр.2, 32000 Чачак или преко писарнице Градске управе града Чачка.

2.6. Назив и шифра мере: Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју - 402

2.6.1. Образложење

Одрживи развој пољопривреде и руралних подручја захтева да буде заснован на праћењу нових технологија, стручном усавршавању и константном трансферу знања и информација. Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без

икакве стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, развоју непољопривредних делатности, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина. На недостатак знања и додатних вештина код сеоског становништва упућују и подаци да само 2% носиоца газдинстава имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде, а највећи део носиоца газдинстава имају знање стечено праксом.

Сајмови и студијска путовања су прилика да се ниво знања и информисаности пољопривредних произвођача подигне на виши ниво. Овом мером би било обухваћено око 50 корисника.

2.6.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

- Подизање нивоа информисаности пољопривредног произвођача

Специфични циљеви:

- Упознавање са новим технологијама у производњи;

2.6.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Национални програм за рурални развој није усвојен.

2.6.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници средстава су град Чачак и пољопривредни произвођачи.

2.6.5. Економска одрживост

За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској

одрживости улагања.

2.6.6. Општи критеријуми за кориснике

Није применљиво за ову меру.

2.6.7. Специфични критеријуми

Нема специфичних критеријума за ову меру

2.6.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
305.2	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања

2.6.9. Критеријуми селекције

Није применљиво за ову меру.

2.6.10. Интензитет помоћи

Град Чачак преко Управе за локални економски развој финансира део мера које се односе на информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања, израда едукативних материјала са највише 100% учешћа.

2.6.11. Индикатори – показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број посећених сајмова и спроведених студијских путовања
2	Укупан број пољопривредника који су посетили сајам

2.6.12. Административна процедура

Избор пружаоца услуге вршиће се у складу са Законом о јавним набавкама за коју је задужена Служба за јавне набавке, а све остало спровешће Управа за локални економски развој.

2.7. Назив и шифра мере: Куповина обрадивог пољопривредног земљишта у циљу укрупњавања и комплексирања поседа - 601

2.7.1. Образложење

На нивоу Републике Србије, поседовну структуру земљорадничких газдинстава карактерише доминација ситнијих газдинстава (26,7% до 1 ха и 32,7% од 1 до 3 ха), значајно мања заступљеност поседовних група са средњом величином поседа (17,4% од 3 до 5 ха; 12,4% од 5 до 8 ха), мања заступљеност газдинстава са релативно већим поседом (8,0% са 8-15 ха) и свега 2% газдинстава са поседом већим од 15 ха. Поред осталог, оваква поседовна структура детерминише и економско - социјални положај земљорадника. Статистички показатељи су слични и за пољопривредна газдинства на територији града Чачка, коју посебно карактерише уситњеност парцела и њихова међусобна удаљеност – просечна величина пољопривредног газдинства је 2,8 ха и са просечном величином парцеле од око 30 ари. На тако малим површинама тешко је спровести савремене технологије производње.

2.7.2. Циљеви мере

Општи циљ:

- Повећање обима пољопривредне производње

Специфични циљеви:

- Укрупњавање површине поседа
- Пораст економске величине газдинства
- Смањење трошкова пољопривредне производње
- Примена савремене технологије производње

2.7.3 Веза са мерама Националних програма за рурални развој

Национални програм за пољопривреду Републике Србије и Национални програм за рурални развој Републике Србије нису усвојени.

2.7.4 Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица - носиоци активног комерцијалног породичног пољопривредног газдинства са територије града Чачка, уписана у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју.

2.7.5. Економска одрживост

Корисници не подносе бизнис план.

2.7.6. Општи критеријуми за кориснике

Корисник има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом и са пребивалиштем и производњом на територији Града Чачка (минимум једногодишњи активни статус).

2.7.7. Специфични критеријуми

Корисник мора да има активан статус у регистру пољопривредних газдинстава минимум једну годину. Корисник мора да има у власништву минимум 0,5 хектар обрадивог пољопривредног земљишта које је уписано у Регистар пољопривредних газдинстава.

Корисник мора да купи минимум 1 ха обрадивог пољопривредног земљишта које се директно граничи са његовим поседом и не сме да га отуђи минимум двадесет (20) година од дана потписивања уговора о добијању подстицајних средстава. Такође, корисник подстицајних средстава не сме предметно земљиште стављати под хипотеку и мењати му намену двадесет година од дана потписивања уговора о добијању подстицајних средстава. Може купити једну или више парцела од једног или више власника, минимум укупно један хектар. Продавац и купац не смеју бити у родбинским односима до четвртог наследног реда и земљиште које је предмет купопродајног уговора не сме бити предмет њихове претходне трансакције што ће се видети из начина стицања.

2.7.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
601.1.	Куповина обрадивог пољопривредног земљишта

2.7.9. Критеријуми селекције

Није применљиво за ову меру.

2.7.10. Интензитет помоћи

Интензитет помоћи за ову меру је 30% од вредности инвестиције за а максимално до 500.000,00 динара.

2.7.11. Индикатори – показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	Број произвођача обухваћених мером
2.	Површина купљених парцела

2.7.12.Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Град Чачак ће објавити Конкурс за доделу подстицајних средстава и рокове за подношење захтева. Град Чачак ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Потенцијални корисник уз захтев

доставља потврду о једногодишњем активном статусу у Регистру пољопривредних газдинстава, структуру билне производње из Регистра, оверен купопродајни уговор од стране нотара, оверен извод из банке као доказ о трансферу средстава, доказе о измиреним пореским обавезама према локалној самоуправи, препис листа непокретности који доказује да је предметно земљиште прешло у власништво корисника, изјаву са два сведока под пуном материјалном и кривичном одговорношћу о непостојању родбинске везе између продавца и купца, копију плана са међашима и осталу документацију предвиђену Конкурсом . Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране органа локалне самоуправе и Комисије за доделу подстицајних средстава у пољопривреди у смислу комплетности.

Провере ће бити на терену обиласком пољопривредних газдинстава. Провера ће се вршити и наредних 20 година. Са подносиоцима захева који буду испуњавали услове Конкурса биће склопљени уговори.

Подносиоци захтева за подстицаје односно за ову меру у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим траженим документима Комисији за доделу подстицајних средстава у пољопривреди, ул.Жупана Страцимира бр. 2, 32000 Чачак или преко писарнице Градске управе града Чачка.

Анекс 2. Пример са упутством за писање идентификационе карте АП/ЈЛС

Табела 1. Показатељи које је потребно навести у Анексу 1 уводног дела Програма

Назив показатеља	Јединица мере	Вредност показатеља	Година	Извор податка
ОПШТИ ПОДАЦИ				
Административни и географски положај				
Аутономна покрајина	назив	-		
Регион	назив	Шумадија и Западна Србија	2012	рзс*
Област	назив	Моравичка област	2012	рзс*
Град или општина	назив	Чачак	2012	рзс*
Површина	км ²	636 km ²	2012	рзс*
Број насеља	број	58	2012	рзс*
Број катастарских општина	број	57	2012	рзс*

Подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП) ¹	број	б ²	2013	Правилник
Демографски показатељи				
Број становника	број	115.337	2011	рзс**
Број становника у руралним подручјима	број	42.006	2011	рзс**
Број домаћинстава	број	39.409	2012	рзс*
Густина насељености (број становника / површина, км ²)		180		
Промена броја становника (2011/2012):	%	- 1,5	2011	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	%	- 5,3	2011	рзс**
Учешће становништва млађег од 15 година	%	14,1	2011	рзс**
Учешће становништва старијег од 65 година	%	24,97	2011	рзс**
Просечна старост	година	42,8	2012	рзс*
Индекс старења ³	индекс	128	2012	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем	%	11,5	2012	рзс*
Са основним образовањем	%	19,3	2012	рзс*
Са средњим образовањем	%	54,0	2012	рзс*
Са вишим и високим образовањем	%	10,5	2012	рзс*
Учешће пољопривредног у укупном становништву	%	21,1		
Природни услови				
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)		котлина, брежуљкасто-брдски, планински		интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа ⁴		смоница (III), алувијално земљиште (III), ливадско земљиште (II, V), псеудоглеј (IV)		интерни
Клима		умерено- континентална, субпланинска		интерни
Просечна количина падавина	мм	669		интерни
Средња годишња температура	°C	10,47		интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)		Западна Морава, 4 језера, (од 2 до 30 м дубине)		интерни
Површина под шумом	ha	14.510	2012	рзс*
Учешће површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС	%	22,8	2012	рзс*

¹ Навести да ли су на територији АП/ЈЛС идентификована насељена места или цела територија општине, односно сва насељена места на територији општине која испуњавају бар један од критеријума наведених у **Правилнику о подручјима са отежаним условима рада у пољопривреди** („Службени гласник РС“, број 29/13) која се могу окарактерисати као подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП), имајући у виду да је МПЗЖС посредством националног стратешког документа препознало потребу да се кроз систем подршке уваже отежавајуће околности за пољопривредну производњу које постоје у овим подручјима.

² Бањица, Брезовица, Врчани, Вујетинци, Јанчићи, Премећа.

³ Однос броја старог (60 и више година) и младог (0-19 година) становништва.

⁴ Према Правилнику о катастарском класирању и бонитирању земљишта („Службени гласник РС“, број 63/2014).

Пошумљене површине у претходној години	ha	5,07	2012	рзс*
Посечена дрвна маса	m ³	8.962	2012	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ				
Стање ресурса				
Број пољопривредних газдинстава:	број	10.437	2012	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	број	7.683	2014	Управа за трезор ⁵
- породична пољопривредна газдинства	99,74%	7.663	2014	
- правна лица и предузетници	0,26%	20	2014	
Коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ)	ha	29.380	2012	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС	%	46,2		
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало ⁶	ha, %	16.056 ha (54,6%), оранице и баште; 8.685 ha (29,6%), ливаде и пашњаци; 4.178 ha (14,2%), воћњаци; 26 ha (0,1%), виногради; 445 ha (1,5%), остало	2012	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало ⁷	ha, %	9.584 ha (59,7%), жита; 3.839 ha (23,9%), крмно биље; 2.430 ha (15,1%), поврће; 28 ha (0,2%), индустријско биље; 174 ha (1,1%) остало	2012	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству	ha	2,81	2012	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом	ha	/		интерни
Пољопривредна газдинства која наводњавају КПЗ	број	2.095	2012	рзс***
Наводњавана површина КПЗ	ha	2.900	2012	рзс***
Површина пољ.земљишта у јавној својини на територији АП/ЈЛС ⁸	ha	1570.97.78	2014	интерни
Површина пољ.земљишта у јавној својини која се даје у закуп:	ha	255.86.17	2014	интерни
физичка лица: правна лица	%	/	2014	интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела	број	13.796 говеда; 39.430 свиња; 32.839 оваца и коза; 230.275 живине; 8.773 кошница пчела	2012	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине	број	5.295 трактора; 387 комбајна;	2012	рзс***

⁵ Организациона јединица Управе за трезор на територији ЈЛС.

⁶ Окућница, расадници и др.

⁷ Цвеће и украсно биље, угари и др.

⁸ Укључујући и утрине и пашњаке који су враћени сеоским заједницама на коришћење.

		19.348 прикључних машина		
Пољопривредни објекти ⁹	број	28.102	2012	рзс***
Хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници	број	81 хладњача; 278 сушара; 17 стакленика; 1.641 пластеника	2012	рзс***
Употреба мин. ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља	ха, број пољ.газд.	17.231 ха (8.599 ПГ), минерална ђубрива; 5.372 ха (5.950 ПГ), стајњак; 13.066 ха (7.950 ПГ), средства за зашт.биља	2012	рзс***
Чланови газдинства ¹⁰ и стално запослени на газдинству:	број	24.903	2012	рзс***
(на породичном ПГ: на газдинству правног лица / предузетника)	%	99,3; 0,7	2012	рзс***
Годишње радне јединице ¹¹	број	10.773	2012	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника ¹²	број	4 земљорад.задруге; 10 удружења		интерни
Производња пољопривредних производа¹³:	количина			
- биљна производња	тона	26.645 кромпир; 22.959 кукуруз; 10.135 пшеница; 11.437 ливаде; 6.952 шљива; 1.738 јабука; 590 грожђе	2012	рзс***
- сточарска производња	тона, лит., комада	немамо податке		интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА				
Рурална инфраструктура				
Саобраћајна инфраструктура				
Дужина путева ¹⁴	km	498,396	2012	рзс*
Поште и телефонски претплатници	број	15; 49.276	2012	рзс*
Водопривредна инфраструктура				
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу	број	36.625	2012	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу	број	29.582	2012	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде	хиљ.м ³	7.441	2012	рзс*
Пречишћене отпадне воде	хиљ.м ³	-	2012	рзс*

⁹ Пољопривредни објекти за смештај стоке, пољопривредних производа на газдинству (кошеви за кукуруз, амбари и силоси) и пољопривредних машина и опреме.

¹⁰ Укључујући и носиоца пољопривредног газдинства.

¹¹ Јединица мере која представља количину људског рада утрошену за обављање пољопривредне делатности на газдинству; представља еквивалент рада једног лица, тј. пуно радно време у једној години: 8 сати дневно, 225 радних дана у години.

¹² Навести број регистрованих задружних организација и удружења пољопривредних произвођача, активно функционалних на територији АП/ЈЛС

¹³ Остварени обим производње најзначајнијих пољопривредних производа са становишта АП/ЈЛС.

¹⁴ Навести укупну дужину путева на територији АП/ЈЛС (укључујући државне путеве I и II реда и општинске путеве).

Енергетска инфраструктура				
Производња и снабдевање електричном енергијом ¹⁵	број	2 хидроелектране, 15 великих и 580 малих трафостаница		интерни
Социјална инфраструктура				
Објекти образовне инфраструктуре ¹⁶	број	19 предшколских установа; 25 основних и средњих школа; 1 висока школа и 2 факултета	2014/15. шк.год.	рзс*
Број становника на једног лекара	број	388	2012	рзс*
Број корисника социјалне заштите	број	7.630	2011	рзс*
Диверзификација руралне економије				
Запослени у сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде	број	24.376 (24.203+173) ¹⁷	2012	рзс* рзс***
Газдинства која обављају друге профитабилне активности ¹⁸	број	1.807	2012	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста ¹⁹ на територији АП/ЈЛС	број	27.681 туриста (5,5 домаћи, 2,8 страни)	2012	рзс*
Трансфер знања и информација				
Пољопривредна саветодавна стручна служба	да / не	да		интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем ²⁰	број	200 одабраних газд.; 700-1000 осталих газд.	2014	ПССС

РЗС* - „Општине и региони у Републици Србији“, Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС** - Попис становништва 2011, Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС*** - Попис пољопривреде 2012 (Књига пописа 1 и Књига пописа 2), Републички завод за статист. www.webrzs.stat.gov.rs